

Σύντομη ιστορία του αναρχισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία



Το 1876, ο Christo Botev (ο πρώτος Βούλγαρος αναρχικός – όπως λέγεται – αλλά και εθνικός ήρωας...) έδωσε τη ζωή του για την απελευθέρωση της Βουλγαρίας από την τουρκική εξουσία.

Το 1878, μετά την αποχώρησή του από τη Βηρυτό, το πλοίο στο οποίο επέβαινε ο Errico Malatesta ελλιμένισε στη Σμύρνη, όπου οι τοπικές αρχές απαίτησαν να τους παραδοθεί ο Malatesta. Ευτυχώς, όμως, που ο καπετάνιος του πλοίου «La Provence» αρνήθηκε και το σκάφος συνέχισε το ταξίδι του προς την Ιταλία και τη Γαλλία.

Οι αρχικοί σχηματισμοί σοσιαλιστικής δραστηριότητας στην Τουρκία προέρχονταν από τις εθνικές μειονότητες των Βουλγάρων, Μακεδόνων, Ελλήνων και Εβραίων. Το κέντρο της δραστηριότητάς τους είναι κυρίως η Θεσσαλονίκη.

Στους πρόωρους αυτούς σχηματισμούς συνυπάρχουν ορθόδοξοι μαρξιστές και Βούλγαροι και Εβραίοι «αναρχο-φιλελεύθεροι». Οι δύο αυτές φράξεις προσπάθησαν να συγκροτήσουν μια κοινή οργάνωση με τον μαρξιστή Nicola Rusev ως γραμματέα. Αλλά μια επήλθε διάσπαση και οι μαρξιστές επέκριναν τις δραστηριότητες του αναρχικού Pavel Deliradev. Στους ομοϊδέατες του τελευταίου περιλαμβάνονταν οι αναρχικοί Angel Tomov και Nikola Harlakon καθώς επίσης και αγωνιστές από τον εβραϊκό (σεφαραδίτικο – Sephardic) Κύκλο Σοσιαλιστικών Μελετών του Abraham Benaroya.

Η Βουλγαρική Μακεδονική Επαναστατική Επιτροπή Ανδριανούπολης (Edirne) συγκροτήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1893. Η ομάδα αυτή πρόκειται να εξελιχθεί στη σημαντικότερη μακεδονική ομάδα που αγωνίστηκε για την ανεξαρτησία της Μακεδονίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, την IMRO (Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση). Ο βασικότερος εκπρόσωπος της αριστερής, τότε, IMRO ήταν ο Goce Delcev, ο οποίος τασσόταν υπέρ της δολιοφθοράς (σαμποτάζ) και, σε πείσμα των διαφόρων

εθνικιστικών ιδεολογημάτων, καλούσε σε γενική εξέγερση, κάτι που, όμως, πιστευόταν ότι θα συντριβόταν γρήγορα από τις οθωμανικές αρχές.

Βούλγαροι και Μακεδόνες φοιτητές στην Ελβετία συναναστράφηκαν ρωσικούς μεταναστευτικούς κύκλους και ανακάλυψαν την σκέψη του Bakunin. Το 1898, οι φοιτητές αυτοί συγκρότησαν τη Μακεδονική Μυστική Επαναστατική Επιτροπή και κυκλοφόρησαν το περιοδικό «Otmustenie» («Εκδίκηση»). Κατά μερικούς, η οργάνωση και το περιοδικό αυτό εξέφραζαν αναρχοκομμουνιστικές απόψεις. Το «Otmustenie» κήρυξε μεν τον πόλεμο στους επιμέρους εθνικισμούς των μεμονωμένων εθνικών μειονοτήτων της Οθωμανικής Τουρκίας, αλλά απηύθυνε έκκληση για ενότητα όλων των μειονοτήτων με τους μουσουλμάνους ενάντια στην κυβέρνηση του σουλτάνου.

Το 1896, ο Abraham Frumkin, ένας νεαρός Εβραίος, γεννημένος το 1872 στην Ιερουσαλήμ, πήγε στο Λονδίνο προερχόμενος από την Κωνσταντινούπολη. Εκεί γίνεται φίλος του Rudolf Rocker. Το 1890 εργάστηκε ως δάσκαλος Αραβικών για ένα χρόνο στη Jaffa. Το 1891 πήγε στην Κωνσταντινούπολη για να σπουδάσει Νομικά, αλλά δεν το έκανε λόγω έλλειψης χρημάτων. Το 1893 πήγε στη Νέα Υόρκη και ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με τις αναρχικές ιδέες. Το 1894 επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη με αρκετά αναρχικά βιβλία και προπαγανδιστικό υλικό. Στο σπίτι του Εβραίου Moses Scharipo (από τη νότια Ρωσία) και της συζύγου του Nastia, το οποίο εκείνη την περίοδο ήταν τόπος συνάντησης επαναστατών, βρήκε ανοικτά αυτιά και μυαλά.

Ο Scharipo, που αναγκάστηκε να φύγει από τη Ρωσία εξαιτίας των επαναστατικών του δραστηριοτήτων, επηρεάστηκε γρήγορα από τις νέες ιδέες και πήγε με τον Frumkin στο Παρίσι και το Λονδίνο. Από εκεί πήρε όλα τα βιβλία για τον αναρχισμό που μπόρεσε να πάρει (των Kropotkin, Reclus, Grave, Malato και άλλων) και επέστρεψε με αυτά στην Κωνσταντινούπολη. Έτσι, η εβραϊκή αναρχική εφημερίδα «Arbeiterfraind» (που κυκλοφορούσε στα Yiddish), στελνόταν από το Λονδίνο στην Κωνσταντινούπολη, όπου η εβραϊκή κοινότητα γύρω από τον Shapipo την καλωσόρισε. Ο δε Frumkin άρχισε να γράφει για την εφημερίδα αυτή. Το 1896 αποφάσισαν να πάνε στο Λονδίνο για να ανοίξουν ένα τυπογραφείο όπου θα τυπώνόταν αναρχική βιβλιογραφία στα Yiddish. Πολλά χρόνια αργότερα, ο Frumkin έγραψε ένα βιβλίο γι' αυτήν την περίοδο, με τίτλο «From the Spring Period of Jewish Socialism» («Από την Περίοδο της Άνοιξης του Εβραϊκού Σοσιαλισμού»). Ο Shapipo έπρεπε να επιστρέψει στην Κωνσταντινούπολη το 1897 και άφησε το τυπογραφείο στον Frumkin, ο οποίος τύπωσε μια μικρή εφημερίδα την «Der Propagandist» («Ο Προπαγανδιστής»), από την οποία κυκλοφόρησαν 11 τεύχη έως το 1897.

Μετά από μια μικρή παραμονή στο Λίβερπουλ και το Λιντς, το 1898 ο Frumkin πήγε στο Παρίσι όπου παρέμεινε ένα χρόνο. Το 1899 πήγε πάλι στην Αμερική. Ο Shapipo ασχολήθηκε αργότερα με τη Ρωσική Επανάσταση και ήταν συνιδρυτής της αναρχοσυνδικαλιστικής διεθνούς IWA το 1922-1923 στο Βερολίνο. Τελικά, εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ όπου πέθανε το 1946.

Ο Αρμένιος αναρχικός Alexandre Atabekian, προσπάθησε αρκετές φορές να διαδώσει αναρχικά έντυπα στην Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη.

Ο Ιταλός αναρχικός Amilcare Cipriani, απογοητευμένος με τον Malatesta, προσφέρθηκε να πολεμήσει εθελοντικά στην επανάσταση της Κρήτης ενάντια στην τουρκική εξουσία το 1897. Κατέγραψε τις εντυπώσεις του στο «Almanach de la Question Sociale» («Ημερολόγιο του Κοινωνικού Ζητήματος»), περιοδικό του Έλληνα αναρχικού του Παρισιού Παύλου Αργυριάδη.

Το 1903, η αναρχική ομάδα Gemidzii (η, κατά άλλους, αναρχική ομάδα «Πλήρωμα») ήρθε σε επαφή με τον Goce Delcev. Τον Απρίλιο του 1903, η

ομάδα αυτή πραγματοποίησε βομβιστικές ενέργειες στη Θεσσαλονίκη ενάντια σε γαλλικά σκάφος της γραμμής, την Banque Ottomane Imperiale (Οθωμανική Τράπεζα) και άλλους στόχους.

Τον Μάιο του 1912, στο Λονδίνο, ο Errico Malatesta κατηγορήθηκε ως κατάσκοπος της Τουρκίας. Η κατηγορία προήλθε από έναν Ιταλό πατριώτη (και ίσως κάποτε αναρχικό) τον Bellelli, ο οποίος προσβλήθηκε από την ειλικρινή αντίθεση του Malatesta στην τότε εκστρατεία της Ιταλίας στη Λιβύη.

Στην μπροσούρα του Albert Meltzer (γνωστού Άγγλου αναρχοσυνδικαλιστή) με τίτλο «International Revolutionary Solidarity Movement» («Διεθνές επαναστατικό κίνημα αλληλεγγύης», που στα ελληνικά έχει εκδοθεί παλαιότερα από τον «Ελεύθερο Τύπο») περιλαμβάνονται ντοκουμέντα της ισπανικής αναρχικής ομάδας «1^η Μάη». Στην μπροσούρα αυτή υπάρχουν αρκετές αναφορές στις δραστηριότητες Τούρκων «αναρχικών» προς το τέλος της δεκαετίας του '60 (αν και όλα αυτά πρέπει να εξετασθούν προσεκτικότερα).

Το σύγχρονο αναρχικό κίνημα της Τουρκίας αρχίζει στη δεκαετία του '80 με κάποιους πρώην μαρξιστές που κυκλοφόρησαν το βιβλίο της Ida Mett «Kronstadt 1920». Προς το τέλος της δεκαετίας του '80, τα πρώτα δύο αναρχικά περιοδικά εμφανίστηκαν στην Κωνσταντινούπολη, το «Kara» («Μαύρο») και το «Efendisiz» («Χωρίς Αφέντη»).

** Μετάφραση στα ελληνικά από το «Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης», Μελβούρνη, 1^η Αυγούστου 2005.*

<http://ngnm.vrahokipos.net>